N:o XV.

Magasin

för Konst, Nyheter och Moder.

September Månad 1824.

Pl. 57.

Monument åt Folket.

Under namn af Volksdenkmal, har Konungen af Preussen låtit åt sitt trogna Folk, upresa et minne som i flera hänseenden har synts oss förtjena här et rum, för at äfven blifva kändt i vårt kära Fädernesland, och vi lemna deraf en trogen teckning i denna Planche.

Grunden af Monumentet har skapnaden af et ✚ och är af gjutit jern i en fullkomligt forngammal Göthisk stil, vid pass 30 alnar högt, och står i Berlin utanför Halliska porten på det så kallade Korsberget (Der Kreuzberg). På framsidan läses följan inskrift:

Die Siegreichen
Vertheidiger des
Vaterlands
In den Jahren
1813 — 1814 — 1815
ehrt dankbar
König und Vaterland *).

Alla tolf sidor som bildas af Korsets figur, äro försedda med nicher, hvaruti stå idealiserade krigiska figurer och under hvardera et namn af de ställen der Preussiska Härarne vunnit afgörande segrar, såsom: Katzbach, Culm, Gross Beeren, Denewitz, Gross Görschen, Paris, Laon, Wartenburg, Bar-sur-Aube, La Rothière, Leipzig och Belle-Alliance..

Grundstenen til detta Monument lades 1818 då Kejsar Alexander var i Berlin och gemensamt med Konungen i Preussen murade derpå. Vid samma tillfälle paraderade

*) Fäderneslandets segrande försvarare åren 1813—1814—1815 hedras tacksamt af Konung och Fädernesland.

äfven Trupperne och Kejsaren commenderade sjelf det Preussiska Regemente hvilket efter honom kallas Kaiser Alexander, samt defilerade dermed förbi den Preussiske Monarken under det han saluterade honom.

Med idéen af detta Monument har man förenat en annan, som tyckes vara ganska passande och ändamålsenlig, den nemligen, at lifva de upväxande unga Preussares enthousiasm derigenom, at de beständigt hafva detta minne af förfäders och samtidas tapperhet och upoffringar i åtanka; til den ändan har en teckning af detta Monument, i samma storlek som denna Planche med derå befintlig infattning, blifvit tryckt, och tjenar til omslag eller perm på en liten bok som hvarje Preussisk Soldat äger, hvaruti, utom en liten kort instruction om hans väsendtliga skyldigheter, äfven införes hans liquid om monderingspersedlar, aflöning m. m.

Pl. 58.

En Kaffe-kokare af ny upfinning.

Sedan man nu begagnat ånga til alla större mechaniska företag, återstod at äfven använda den til de mindre, och deribland är upfinningen at koka Kaffe genom ånga äfven så interessant som förmånlig i ekonomiskt afseende; ty oberäknad, at kaffet blir mycket godt, medför denna upfinning en verklig besparing, emedan man af ett lod malet kaffe får 3 koppar starkt och rensmakande kaffe. De egna försök Redactionen varit i tilfälle at göra med en sådan kaffe-kokare, hafva öfvertygat henne at denna uplinning förenar de begge hufvud-förmånerne: godt kaffe och hushållning dermed; hvarföre hon äfven skyndar at meddela en ritning af denna nya kaffé-kokare och sättet at begagna den, hvars hela apparat är af förtent jernbleck. Första upfinningen tilhör bröderne Müller i Berlin; men Bleckslagaren Hr G. Klemming på Drottning-gatan i Stockholm förfärdigar dem i olika storlek ifrån 4 til 5 R:dr B:co stycket.

A är en Cylinder försedd med en kran eller öpning, som igensättes med en propp eller kork x; häruti slås det quantum vatten som skall blifva begagnadt til kaffe, til ex. 3 vanliga kaffe-koppar.

B är en sil som, hvilande på en fals, sättes in i Cylindern A, och hvarpå det malna kaffé lägges, til ex. 1 lod.

C är et lock hvars botten äfven är försedd med en sil och hvarmed Cylindern A igentäckes.

Nu ställer man denna med vatten och kaffe fyllda Cylinder A på trefoten
D, och der ofvanpå eller öfver hela Cylindern, sjelfva kaffe-kannan
E i up och nedvänd ställning, hvarefter man antänder Lampan
f och låter vattnet koka. (Om man fyllt Cylindern med varmt vatten, så påskyndas kokningen derigenom betydligt.)

Ångan af det kokande vattnet i Cylindern A tränger sig nu genom silen B, verkar med sin kraft ouphörligt på kaffet och arbetar sig genom silen C up-åt i det tomma rummet på kaffekannan i E, så at ångorna slutligen fara med häftighet ut genom pipen, hvilket är et tecken at kaffet är tilräckligt kokt, hvarefter man tager hela apparaten eller kannan ifrån trefoten och vänder åter om henne så at hon kommer at stå i sin rätta ställning sådan som fig.
G utvisar. Lampan släckes. Nu uttager man proppen eller korken
x, och det kokande vattnet i A rinner genom silen B, filtrerar kaffet och silas genom låcket med silen C, in i sjelfva kaffekannan samt är färdigt at drickas.

Som det, oaktadt de fina hålen på silen C, skulle kunna hända, at kaffet icke blefve alldeles så klart som man önskar, kan man betjena sig af en nettelduksslapp som lägges in i locket C, eller af ännu en lös sil, hvilken öfverklädd med en nettelduksslapp, lägges in i locket.

Lutan på Berget,

af Berquin.

(Slut från N:o XIV.)

Fyra år vandrade jag til fots genom Frankrike, Tyskland och Italien, klädd som bönderne här i bergstrakten, och med håret utslagit i hängande låckar, såsom jag ännu brukar det. Jag anmärkte at det ovanliga i denna klädsel ökade mycket verkan af min musik, särdeles i de större städerne. Få förnäma Herrar hafva rest så behagligt, så angenämt som jag. Öfverallt blef jag väl emottagen, äfven i de mest lysande sällskap. I städerne gaf man Concerter för at höra mig, och på landet gjorde man, tror jag, bröllop öfverallt i byarne för at dansa vid ljudet af mitt instrument. På flera ställen gjorde man mig de förmån-

ligaste tilbud för at qvarhålla mig; jag förbländades et ögonblick deraf, men då jag tänkte på min hydda, försvunno genast alla tankar på rikedom och vinst, utan at lemna det minsta qvar deraf i mina planer. Jag påminner mig ännu hvilka känslor af glädje intogo min själ, hvarje gång jag under min vandring såg et berg framför mig. Upfylld af dessa rörelser försökte jag at uttrycka dem, och si här några verser som de ingåfvo mig:

Du vittne til min barndoms fröjd,
O! mina fäders låga hydda!
Som sett dess glada dagar flydda:
Til dig min tysta suck är höjd.

Til dig, då jag så ensam går
En främling uti fjerran länder,
Jag hjertats hela längtan sänder,
Och saknadens och hoppets tår.

Den lugna trakt som omger dig,
Den vackra Poppeln, höga Linden,
Och Berget, Gångstigen och Grinden,
Allt för mitt minne visar sig.

Jag utan afund och begär
Sett Slottens salar marmorprydda;
Du ensamt, stilla, glada hydda!
Et mål för all min önskan är.

Vid blotta ljudet af ditt namn
Jag känner ömsom fröjd och smärta!
Ack! säkert Himlen och mitt hjerta
Bestämt min sällhet i din famn.

Snart, snart är vandringen förbi!
Hvad lugna dar jag går til möte!
Snart med Louise i hyddans sköte
Skall jag för alltid lycklig bli.

Jag dina silfverströngar rör
Med öm förtjusning, hulda Luta!
Om jag mitt dubbla hopp får njuta,
Blott dig jag derför tacka bör.

Valentin sjöng dessa verser med så mycket behag och känsla, at alla de fabulösa begreppen om Apollo vaknade i mitt hufvud; jag tyckte mig höra denna Gud, under sin förvisningstid på jorden, i Thessaliens dalar sucka efter

Olympen. Jag ville tala, berömma; min tunga var stum, men Valentin förstod min tystnad och fortfor sålunda: Nu måste Ni väl veta på hvad sätt jag återfick den så efterlängtade hyddan. Vid förra årets slut befann jag mig i Turin, sedan jag tvenne gånger gått igenom Italien, och der genomräknade jag allt hvad jag samlat. Jag trodde mig nog rik at våga återvända til hembygden, och gjorde det äfven. Efter tio långa dagsresor kom jag ändtligen til den här närmast belägna Staden. Jag inträdde der med hjertat fullt af glädje och frågade hvem jag mötte efter min välgörare. Ack! jag skulle ej äga det nöjet at betyga honom min erkänsla och se honom gläda sig öfver framgången af hans omsorg för mig. Han var död två månader förut! Jag gick til hans graf — der knäföll jag och bad. . . . . äfven gjorde jag der det löftet, at om Himlen någonsin skänker mig den glädjen at bli far, skall mitt första barn bära hans namn. Samma afton kom jag hit. Man talade ömt om mig, utan at igenkänna mig. Min Luta och minnet af vår fordna ömhet återvunno snart Louises hjerta, och fadren skänkte mig hennes hand. Jag köpte för 200 plåtar hyddan och de åkerfält min far ägt, hvilken summa den äldsta sonen erhöll för at bosätta sig der nere i dalen. Gubben samtyckte at stadna qvar hos oss med sin yngsta son Georg, och af honom lär jag åkerbruket. Nu då jag äger min fars hydda, är hela min ärelystnad at bli som han, en god man, en god far och en bra bonde. Jag har ej öfvergifvit min Luta, detta dyrbara instrument för min lycka; den är uphängd bredvid min spade, och jag återtager den ibland för at hvila mig och roa min familj, samt mina goda grannar, som Ni sett i afton.

C. — e.

Pl. 59.

Historierade Spel-kort.

Allt sedan Bokhandlaren Cotta i Tübingen utgaf den första Historierade Kortlek eller Kartenalmanach efter Osianders upfinning och teckningar, hafva åtskilliga Nationers Artister försökt at härma den, och med mer eller mindre framgång hafva de enformiga ruter, spader, klöfver och hjerter blifvit begagnade at deraf skapa små taflor eller sammanhängande bilder, allt efter hvar och ens fallenhet at kunna liksom införlifva kortens tecken med det föremål han ville föreställa. Man skulle kunna kalla detta sätt at omskapa kort til bilder, et slags bout-rimé i teckning; ty

så olikt hvar och en upfattar tankan vid föreskrifna rimslut, så olikt ser äfven hvar och en möjligheten at begagna de gifna korttecken til en tafla. Som vi uti de förra Årgångarne af Konst- och Nyhets-Magasinet lemnat åtskilliga sådana kort, skola vi göra jemnförelsen emellan dem och de närvarande.

Hvilken olikhet i tankan, til exempel, vid ruter-ess! I Konst- och Nyhets-Magasinets 4:de Årgång N:o 33, har Artisten vid ruter-ess tänkt sig tre bönder som spela kort; här på denna Planche är det en häftig Orcan som öfverfallit några promenerande skönheter, hvaraf de tvenne i bakgrunden, förlorande hatten, bortföras af stormens våldsamhet, som nästan tyckes vilja ikullblåsa trädet. Med förutsättande at våra läsare benäget ursäkta det anstötliga i olyckshändelsen med hufvudpersonen i förgrunden, kan man icke underlåta göra tecknaren rättvisa, som med så mycken skicklighet vetat begagna en fyrkantig ruta at dermed föreställa behagliga runda former. Alla dessa fyra kort äro tagne ur en hel lek som utkommit i Paris under namn af *Cartes à rire*, och äro försedda med fransyska underskrifter. Ruter-ess har til underskrift: *le coup de vent* (väderilen).

Spader-två har i Konst- och Nyhets-Magasinets 3:dje årgång N:o 30, blifvit använd at föreställa en Prest i sin predikstol framför en talrik församling; på denna Planche är det en flicka från landet, som bärande sin mjölk-kruka på hufvudet, går in i en stadsport öfverst prydd med stadens vapen. Inscriptionen är: *Porte de ville* (Stads-porten).

Klöfver-ess kallas: *La mère noire* (den svarta modern), och idéen är i sanning ganska lycklig, at genom et klöfverblad kunna föreställa en lycklig mor, som smekes af tvenne sina barn dem hon håller i skötet. Den svarta färgen på klöfvern gjorde det til en nödvändighet at förflytta scenen til Afrikas brända trakter; med en Europeisk familj hade tankan icke ägt rum.

På hjerter-två har tecknaren fallit något in i carricaturen och, följande med sitt Tidehvarf och dess händelser, kallat den gamla Herrn med *toupé* och *ailes de pigeon: L'ultras*, och den andra med hatten, i omvändt förhållande: *L'indépendant*. Vid den förra figuren påminnes man ovillkorligen om Lady Morgans beskrifning på Frankrike och hennes uttryck om Herrar Ultras, hvarom vi i Planchen 3 af denna årgång lemnat något i utdrag. Emedlertid är olikheten i tankan på hjerter-två i denna Planche jemnförd med den i Konst- och Nyhets-Magasinets Första årgång N:o 25 ganska talande; på den sistnämnde är det en jägare hvars hund apporterar en vild-and. Ehuru skiljagtiga dessa

åsigter af olika tecknare äro, hafva dock föreställningarne inga obehagliga tvungna figurer eller föremål, och man må i sanning beundra snillets fintlighet at icke hindras, oaktadt det stora tvång som binder det och öfverallt tyckes hinderligt för utföringen.

Mode-Nyheter från Paris.

I allmänhet är det på 3:ne sätt som Damerne nyttjat Italienska halmhattarne, nemligen: *en pélerine*, när hatten brukas hel och hållen så stor som han är; *à la française*, när skärmen behåller sin hela storlek framtil men blott har en tums bred skärm baktil, och *à l'anglaise*, när skärmen är lika bred rundtomkring. Hakbanden på en sådan à la française äro fästade under skärmen bakom öronen, men på en à l'anglaise äro de fästade utanpå skärmen, hvarigenom hatten faller platt intil kindbenen. — Några Modkrämerskor gifva åt Italienska halmhatten skapnaden af en *Capote* (et slags hattbonad som vanligen göres af Cambric) och fodra den med lilas eller Evelina-blått sidentyg. Den nyaste prydnad på Italienska halmhattar består af tvenne hvita strussfjädrar, en vid hvardera sidan af kullen, hvilka förena sig midt öfver densamma och bilda en båge; ändarne af strussfjädrarne fästas med en bandkokard.

På hvita rothattar eller af Gros de Naples får man se en guirlande i Diadème-form af Tusenskön eller andra blandade blommor; detta Diadème sättes framför kullen och igenbindes baktil med en bandros. Stundom nyttja Damerne på sina hattkullar fyra stora blommor, med lika stort mellanrum dem emellan, til ex. fyra neglikor eller fyra törnrosor. *La rose mazurier*, hvilken äfven mycket begagnas, har fått tilnamnet den randiga eller spräckliga *(panachée)*, emedan hon verkligen har tvenne nuancer rödt: ljust rosarödt och et mera lysande hög-rödt.

På *bonnets parés* har man fått se blommor med röda blad och svarta fröhus eller en svart prick midt uti, och dessa kallas *à l'Ourika*, liksom alla blandningar af svart och rödt eller rosa och svart blifvit kallade à l'Ourika.

Bart hår nyttjas ännu *à la neige*, stundom med törnrosor, tusenskön och reseda med tvenne stora hårbubblor på tinningarne; likväl endast vid sådana tilfällen der Damerne visa sig med bart hår, såsom på Opera Buffa, i Ranelagh eller om lördagarne; men man får icke se dem dermed på promenaderne, då alltid större hårlockar nyttjas.

Peleriner af skir nettelduk, af organdy-tyg, äfven halskragar med 2 à 3 peleriner, äro utskurna i stora spetsar

eller tungor. De nyttjas til nästan alla slags klädningar, til hel- och half- eller yttre Blouser.

Unga Damer nyttja rosa-rödt til Negligé, de äldre blått; mönstret är smårutigt. — Blouserne med en dubbel Pelerine och frammantil med knappar, äro så allmänna, at de äfven nyttjas af barn. Också nyttjas dertil runda halskragar af broderad Cambric. Flera eleganta Damer nyttja Organdy-blouser broderade med bomullsgarn, i synnerhet ofvanpå en underklädning af lysande rosa-rödt, jonquille-gult, turkiskt blått, eller lilas. På Organdy-klädningar nyttjas lifgördel *à la Léonide* af tafts-band med nedhängande ändar, och bindes vid ena sidan.

Herrarne nyttja på landtliga baler, en frack af svart, blått eller brungrönt *(brun de noix)* Merinos, skörten fodrade med samma slags taft som frackens färg, med ficklocken öppna på höfterne och en svart sammetskrage eller af annan färg. Vesten är af svart virkadt siden med en hvit piqué-undervest. Långa hvita Pantalonger af treskäftadt linnetyg *(coutil de fil)* med små atlas-ränder; hvita bomulls- eller tråstrumpor med genombrutna kilar och svarta skor. Til blå frack nyttjas metall-knappar. Unga Herrar, hvilka finna det beqvämligare at bruka stöflar, men likväl vilja låtsa som hade de skor på sig, låta förfärdiga et slags stöflar hvaraf fötterne äro svarta och likna skor, men skaften äro grå; til grå pantalonger har det fullkomligen utseendet som man bure skor och strumpor. Flere unge Herrar bära svarta halsdukar af et slags lätt helskurit sammet eller af grenadine, dem de fästa med en platt knut. Det gifves halsdukar som kosta mer än et par pantalonger; deras mer eller mindre besynnerliga brokighet bestämmer oftast priset.

Pl 60.

Mode-Costymer för Herrar och Damer.

Fig. 1. En rot-hatt prydd med band-kokarder. Rock af Cambric garnerad med nettelduk. Gula handskar, blå skor.

Fig. 2. Hatt med hög kulle och smala brätten. (De nyttjas äfven med låg kulle). Surtout, (eller, om man så behagar: Bonjour-rock) af kläde, hvars färg kallas: *Zéphyr oreille-d'ours.* Randiga Pantalonger af et slag tråd-atlas. *(Satin de fil).*

STOCKHOLM,
Tryckt hos Carl Deleen, 1824.

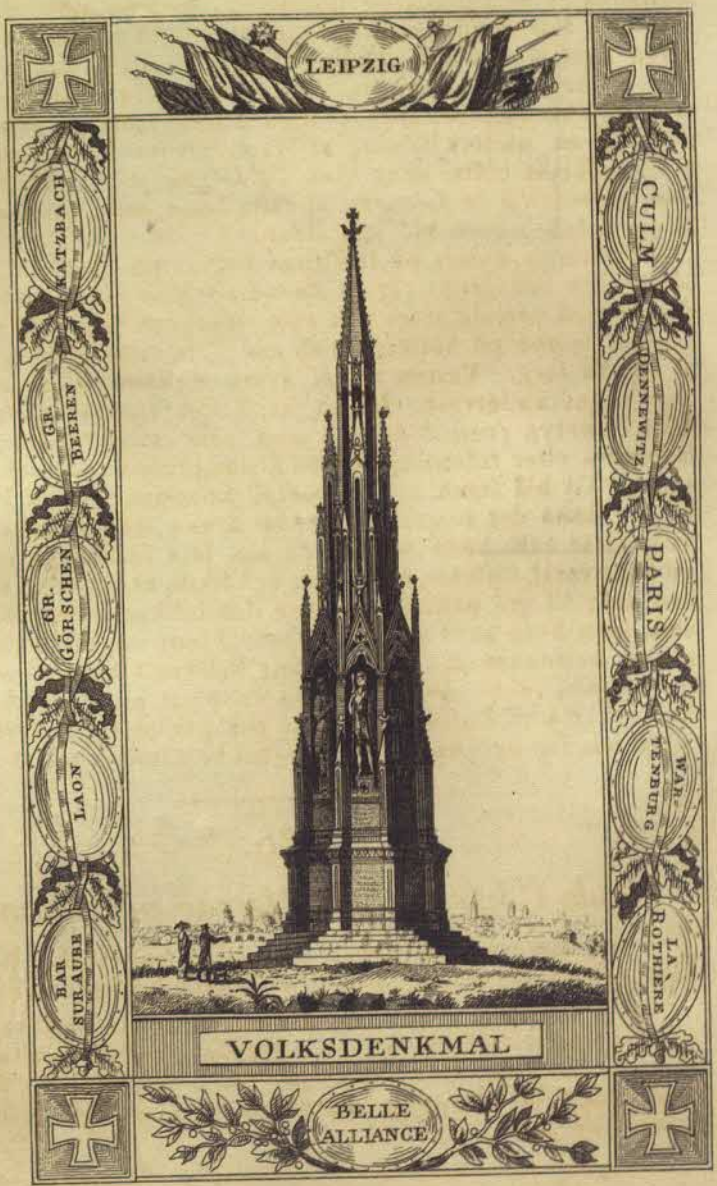
LEIPZIG
KATZBACH
GR. BEEREN
GR. GÖRSCHEN
LAON
BAR SUR AUBE
CULM
DENNEWITZ
PARIS
WAR. TENBURG
LA ROTHIERE
VOLKSDENKMAL
BELLE ALLIANCE

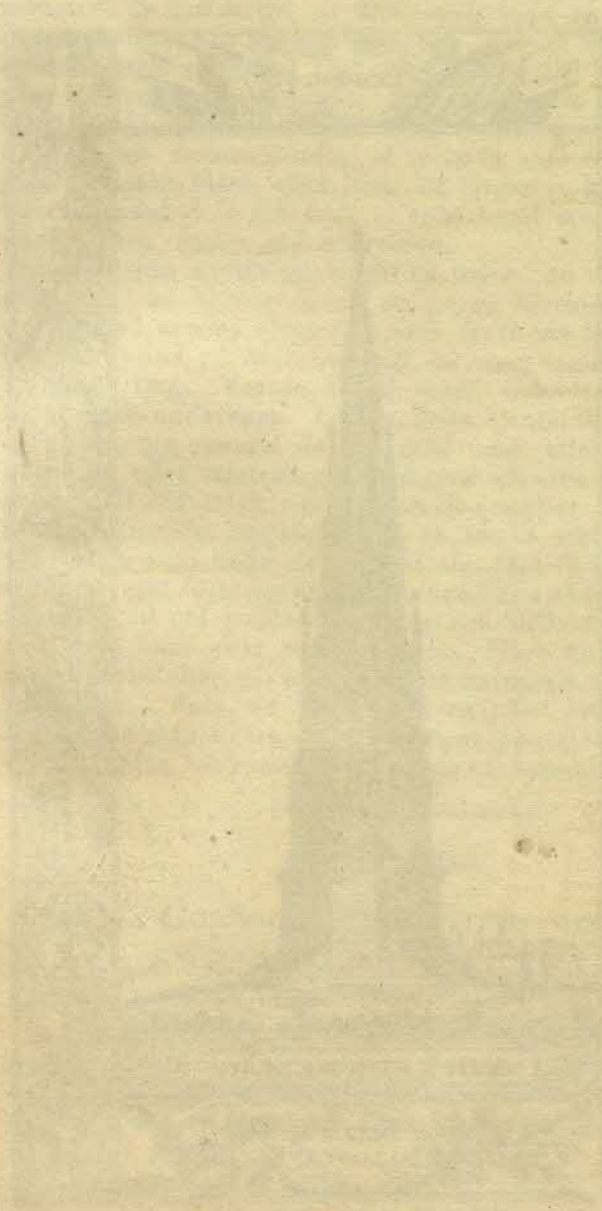

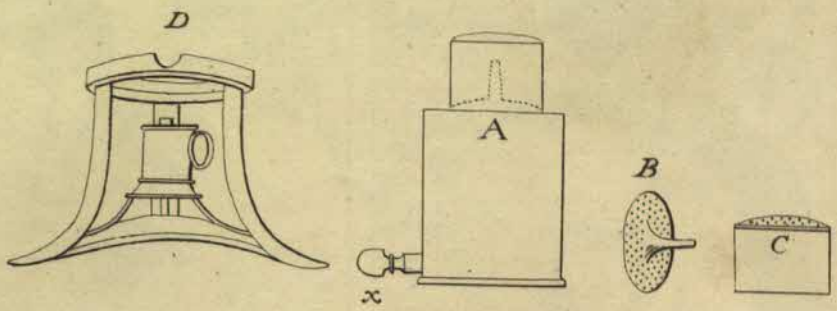
D
A
B
C
x

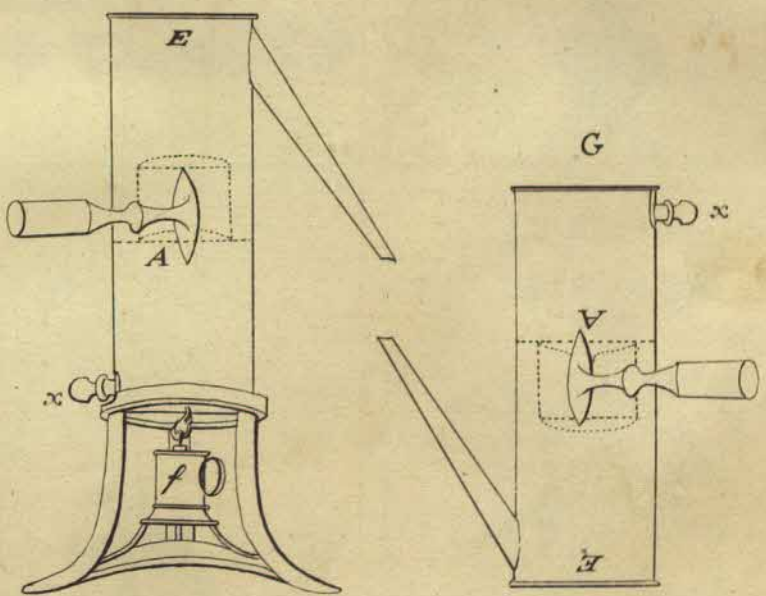
E
A
x
f
G
x
A
E

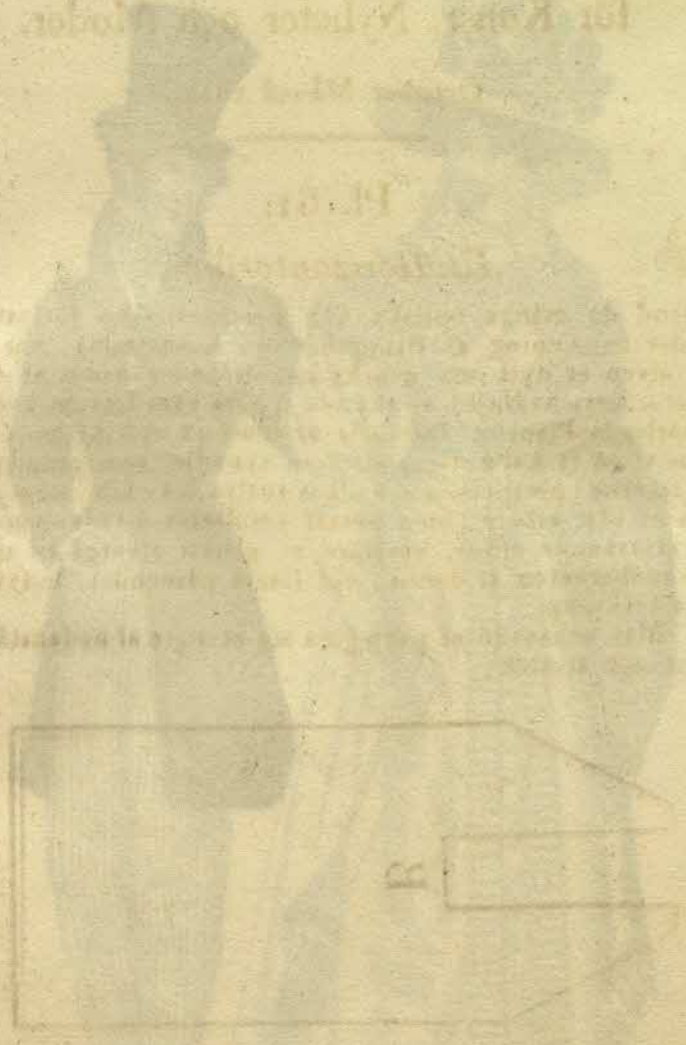

N:o XVI.

Magasin

för Konst, Nyheter och Moder.

October Månad 1824.

Pl. 61.

Et Horizontorium.

Bland de många optiska och perspectiviske förlustelser under benämning af Panorama och Kosmorama, har man nu äfven et nytt och ganska enkelt under namn af *Horizontorium*, hvarmed vi skynda at göra våra Läsare bekanta i närlagda Planche. Det hela är blott et optiskt bedrägeri, (om vi så få kalla det,) eller en synvilla, som grundar sig på lagarne i perspectiven, hvilkas analys icke hör inom gränsen af vårt arbete, men hvaraf resultatet åstadkommer en öfverraskande effect, hvarföre vi genast öfvergå til sjelfva användbarheten af denna, vid första påseendet, besynnerliga teckning.

Man behagade af papp göra sig et sigte af nedanstående figur och storlek,

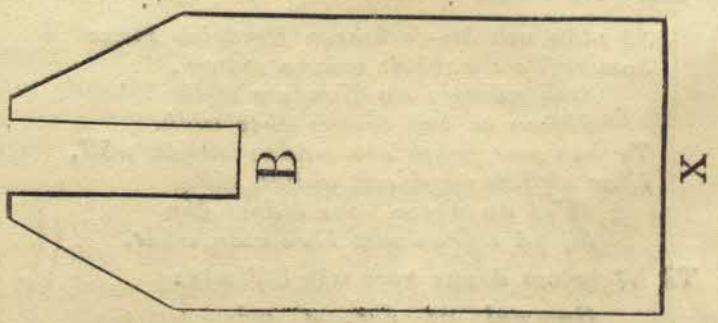

ställer det *lodrätt* med kanten X på det utsatta stället A på Planchen, lägger ögat intil utskärningen på sigtet i B; så får man se alla föremål på Planchen rätt up och ned stående, och synvillan af en verklig naturlig utsigt är fullkomlig.

I den mån en sådan ritning kan göras i stor scala, på helt eller flera sammanfogade ark, blir effecten sanningsfull och naturlig; det inskränkta rummet af et octavblad har icke medgifvit at lemna detta Horizontorium annorlunda än i miniatur; men det ger åtminstone et begrepp om saken och såsom en nyhet, hafva vi icke velat underlåta at meddela det, ehuru genom sin litenhet något ofullkomligt och icke alldeles så träffande som det visar sig i stort.

Pl. 62.

Exempel på hög ålder.

I sjunde Häftet, bland varieteter, hafva vi nämnt något om flera exempel af en hög ålder i Norra Amerikanska Staterne; vi äro i tilfälle at i detta Häfte lemna et dylikt som, hemtadt från närmare håll och utur högst pålitliga källor, torde derigenom hafva et större intresse för våra Läsare.

Bland de samlingar af effecter, porträtter och smärre målningar, hvilka hitintils förvarats på Kungsör, men numera äro flyttade til Strömsholms Kungsgård, befinnes et porträtt i naturlig storlek, måladt at Ehrenstrahl, förestållande en gammal Sto-vaktare, *Henrik Finne*, som lefvat öfver 136 år, hvarom sjelfva underskriften på taflan ger den bästa och tillika mest karakteristika uplysning:

Så sådn uth Stowacktaren Hindrich Finne
Som lefde i dubbelt manna minne,
Och tiänte i siu Kungars tijdh
Uthan at han leddes dher widh.
Ty han war frisck och mådde altijdh wäll,
War altijdh nögd och altijdh säll.
Will du weeta hans ålders åhr
Sij på siffran som bred'widh ståår.

Til höger om denna vers står följande:

Gammal 136 åhr, 8 månader, 18 dagar. Född i Finland 1548 d. 13 Januarij.
Död widh Kungsör 1684 d. 26 September.
D. Klöcker Ehrenstrahl. fec.

En tradition som bibehållit sig om detta porträtt berättar, at Konung Carl XI flera gånger tilsagt Henrik Finne at han ville låta måla honom, men at denne alltid undanbedt sig denna ära, emedan han vore öfvertygad at han derefter icke skulle lefva längre. Ehuru Konungen väl ansåg det för en svaghet, et skråck hos den gamle, ville han dock skona Gubbens vantro, och beslöt at Ehrenstrahl en gång hemligen skulle måla detta porträtt, när Finne var uppe i Konungens rum at äta frukost, hvarmed han stundom undfägnades. Detta skedde, och en tid efteråt visades honom hans af Ehrenstrahl målade bild. Gubben säges halva blifvit ledsen deröfver, sörjt och aflidit några veckor derefter. Vi lemna anekdoten i sitt värde och utan at tro på den gamles aningar, tyckes det som döden icke behöfde någon särskilt orsak för at annamma sitt rof vid 136 års ålder.

Sedan vi nu en gång kommit at nämna något om dessa gamla porträtt från Kungsör, kunna vi icke underlåta at anmärka et annat, äfven måladt af Ehrenstrahl, förestållande en af Konung Carl XI:s betjening, hans Lifknekt, hvarå underskriften innehåller en anekdot som är egen nog, ehuru vi icke kunna påminna oss at det varit et tecken af sorg i sjuttonde seklet at låta skägget växa, men väl et äldre bruk at rifva af sig håret och kläda sig i säck och asko. Underskriften är följande:

Så sågh KONGL. MAJ:tts Lijfknecht PEDER FRÖSTARE uth, när han hade låtit wäxa sitt skjägg medh hvilket han sörde sin hustru.

D. Klöcker Ehrenstrahl fec. A:o 1688.

I sammanhang härmed torde vi slutligen ännu få omnämna en liten tafla målad med vattenfärg på papper, som förvaras under glas i en guldram, och endast får intresse genom underskriften, ty sjelfva utföringen är visserligen icke konstmässig.

Prospect af enn Skogstrakt på Oppeby ägor, uthij Säterby Socken wijdh Kongsööhr, hwareſt Hans Kongl: Maij:t war på Jackt, A:o 1694 den 5 Februarij, då Hans Kongl: Höghet ſköt enn ſtoor Biörn.
a. Hans Kongl: Maijestet. b. Hans Kongl: Höghets.

Inuti en kant eller målad rand omkring stycket står: *Stuart Delin. ad. viv:* (Ritadt efter naturen af Stuart.)

Förr och Nu.

Fri Öfversättning.

Hvad det var tråkigt *förr* i verlden:
All ting är gladt och roligt *nu*;
Och håg för dansen, nöjet, flärden
Ej blott hos Flicka men hos Fru.
Förr satt man hemma tyst och stilla,
Som snäckan fastväxt i sitt hus;
Hvad tiden *då* var använd illa!
Nu lefver man i nöjets villa
Och et beständigt sus och dus.

Et *entrechat* hos våra Fäder
Var nästan okändt, som man vet;
Men *nu* med stora steg man träder
Allt högre i fullkomlighet.
Man ofta ifrån snillet röfvar
Det låford man åt dansen ger,
Hvars nytta man allt mera pröfvar;
Och om man ej sitt snille ölvar,
Så öfvas benen desto mer.

Åt Flickans unga hjerta bilda
Sker *nu* med lek och dans och skämt;
Förr höll man dem från verlden skilda,
Nu för man dem på Baler jemt.
Om de tycks något fria vara
Uti maner och handlingssätt,
Man undflyr dock så mången fara,
Så många *felsteg*, om man bara
Lärt känna *équilibern* rätt.

Jag medger at jag är, god vänner,
Rätt illa upfödd på allt sätt;
Horatius och Virgil jag känner,
Men kan ej göra *pirouette*.
Också, thy värr! rätt ofta timmar,
At när som bäst mitt snille glimmar,
Så ler man åt min torftighet,
Ty som en dansare jag rimmar,
Och dansar just som en Poet.

Ch — e.

Pl. 63.

Flyttbara Badhus på hjul.

Har Ni hufvudvärk? — Nyttja saltsjöbad. Har ni eljest plågor? — Nyttja saltsjöbad. Har Ni dålig mage, för het blod, svaga fibrer eller nerver? — Nyttja, nyttja saltsjöbad, detta universalmedel af den nya Medicinen. — Så yttrar sig nyligen en Fransk Journalist, och i sanning, när man hör omtalas alla nya saltsjöbads-inrättningar, hvilka på några år blifvit anlagda endast utmed Östersjö stränderne, frestas man at tro på det undergörande af denna kur. — Bland dessa mångfaldiga inrättningar til helsans återfående genom salta bad, torde dock *Fredrik Wilhelms-badet* i Putbus på ön Rügen, hafva et betydligt företräde framför ganska många andra, emedan så väl localen som Furst Putbus' oaflåtliga upoffringar för inrättningens glans och fortgång ha räckt hvarandra handen at hinna fullkomligheten närmast. En kort beskrifning derom torde här vara på sitt ställe, emedan närlagda flyttbara badhus på hjul äro tecknade efter de i Putbus befintlige och bruklige.

År 1816 skedde här första anläggningen, och inom en otrolig kort tid upväxte til venster om den stora, vackra alléen, en gata af de prydligaste och smakfullaste byggningar, hvilken tid efter annan och än dagligen förlänges och tilbygges. Vid pass på midten af densamma är et rymligt torg å trenne sidor bebygdt och midt uti försedt med en gräsvall full med blommor och omgifven af unga popplar. Bland dessa byggnader utmärka sig synnerligen Enkefru Grefvinnan Putbus' hus i en högst elegant stil; Spektakelhuset af et behagligt och architektoniskt vackert utseende; Grefliga Hahnska Hôtellet med 60 modernt prydda rum til resandes bequämlighet, med flera. Med största beredvillighet och til badgästernas stora nöje, har Fursten uplåtit den vackra Parken til allmän promenad, och på egen bekostnad låtit upbygga en rymlig mät- och dans-sal samt en annan mycket elegant Pavillon til musikrum, utom bodar för handlande.

Sjelfva badinrättningen var i början vid den en half mil ifrån Putbus belägna byn Neuendorf; men flyttades 1819 närmare intil Slottet, utmed et skogbevuxet näs vid sjöstranden, der et rymligt och prägtfullt badhus af 170 fots längd är upförd och både til sitt yttre och inre förtjenar största uppmärksamhet. I detsamma finnes 10 rum med badkar (hvaraf 2:ne af hvit marmor gjorde i Florens, och 2:ne af fayance) försedde med eleganta möbler och

allt hvad til de badandes beqvämlighet erfordras, äfvensom dusch- och dropp-bad. I detta badhus betjenar man sig af kalla och varma bad; för dem åter hvilka endast vilja begagna kalla saltsjöbad, finnas flyttbara badhus at tilgå utmed stranden. De bestå af et litet rum hvilande på fyra hjul, sådana som Planchen utvisar. På ena sidan är en dörr och på den andra et litet fönster; inuti et bord, en stol, en spegel och et par tofflor. Den badande kläder här utaf sig och stiger på en liten trappa ned i sjön. Vill man vara osedd och gömd för andras blickar, låter man släppa ned öfver sig en kur som har samma utseende och mechanik som en souflett på en Calèche *). Utom denna inrättning för endast kalla bad i sjön, finnas ännu åtskilliga små hus eller skyllerkurar, på et mera aflägset ställe och skilde från de föregående, hvarutur den badande går i sjön och dit han återvänder at påkläda sig; alla dessa äro försedde med samma beqvämligheter som ofvannämnde flyttbara badhus och kunna likasom de, igenläsas.

Det ofullkomliga i denna beskrifning finner sin ursäkt i det inskränkta rum af vår Journal, som icke tillåter en större vidlöftighet; men vi hänvisa Läsaren til en mera fullständig, tryckt i Berlin detta år, nemligen: Beſchreibung des Friedrich Wilhelm Seebades bei Putbus.

Luxe-artiklar.

Sundhets-skaft. Alla tobaksrökare tro vi göra en väsendtlig tjenst då vi anmäla et nytt slags pipskaft, som af upfinnaren fått benämningen: Geſundheits-röhr, *Sundhets-skaft*, och hvilket vid tobaksrökningen förenar tvenne hufvudegenskaper: at befria sjelfva munstycket ifrån tobaks-olja och låta röken komma kall ur detsamma. — De enklaste upfinningar hafva ofta behöft längre tid at mogna än de sammansatte, och just för deras enkelhet har man åsidosatt deras fullkomnande; *man går öfver ån efter vatten!* Sådant är äfven förhållandet med dessa pip-skaft, ty ingenting är mera enkelt och mindre complikeradt än denna upfinning, hvars betydliga fördelar äro ögonskenliga och icke kostsammare än vanliga pip-skaft. — Vid öfra ändan af pip-skaftet och nedanföre munstycket gör svarfvaren et

*) Dylika bad-vagnar lära äfven finnas vid Ramlösa eller Helsingborg, med någon obetydlig förändring mot närlagde teckning.

ihåligt klot eller en oval figur, hvaraf begge halfvorna kunna igenskrufvas; i denna ihålighet lägger man en i kallt vatten utkramad svamp-bit. Tobaks-oljan stannnar naturligtvis i denna svamp och röken kommer genom den fuktiga svampen betydligen kallnad genom munstycket. I samma mån man ofta sköljer svampen (eller tvättar ur den med tvål och vatten) håller sig skaftet rent och i samma mån förtjenar den upfinnarens benämning af sundhetsskaft. De finnas numera hos Konstsvarfvaren Herr Johan Chr. Wallén i Stockholm (Kindstugegatan N:o 9, Qvart. Cassiopea), som förfärdigar dem i åtskilliga dimensioner ganska vackra och väl gjorda til et mycket billigt pris.

En hake eller krok på Sals-stolar. Damerne, som aldrig kunna vara deras Ridicyler förutan, sedan i mannaminne inga pocher eller kjortelsäckar nyttjats, äro ofta ganska brydde hvar de skola göra utaf dem, i synnerhet under måltiderne; modet har kommit dem til hjelp och påfunnit at sätta på alla matsals-stolar en liten stålhake eller krok, utan på ryggstödet, hvarpå Ridicylen hänges under det Damerna sitta til bords och spisa.

Språkrör inom rummen. En ringklocka, hvarigenom man framkallar en Domestik, har likväl den olägenheten, at man då först skall säga til densamma hvad man befaller; för at vinna tid och genast til den uppassande befalla hvad man vill hafva til sig, har man påfunnit at anbringa rör af 1 à 2 tums diameter, hvilka gömde i väggen gå ifrån ett rum i et annat, stundom genom flera våningar. Båda ändar af röret äro försedde med en tratt eller större öppning än sjelfva röret, i likhet med et vanligt språkrör. Den befallande säger med vanlig hård stämma in i tratten til ex. *Johan, tag up en Carafin vatten!* Ljudet går genom röret och kommer ur den nedra tratten til den lydande ganska hårdt och tydligen, uprepande samma ord. Den lydande svarar i tratten at han hört befallningen, hvilket åter höres tydligen af den befallande. På detta sätt communicerar man sig med lätthet. Til förekommande at icke allt hvad man talar skall ömsesidigt höras tilslutas trattarne med et lock, åtminstone i den befallandes rum, som tiläfventyrs icke behöfver låta betjeningen veta allt hvad som talas hos honom.

Natt-lampor. Man skulle kunna fylla flera ark, om man ville beskrifva de olika slag och skapnader af Nattlampor som upfunnits, och hvilka alla mer och mindre upfylla deras ändamål; bland de enklaste och minst kostsamma äro ostridigt de under namn af: *Veilleuse infaillible, Porte-mèche en plaquet d'argent*, hvilka finnas til salu

hos Herr Berggren på Drottninggatan för 32 skill. B:co. — Journal de Paris omtalar en mera elegant natt-lampa af porslin, på hvilken en klase med vergiss mein nicht *(des pensées)* är målad med följande devis: *la nuit et le jour.* Hvilket artigt sätt at figurligt säga: at man både natt och dag tänker på det älskade föremålet.

Pl. 64.

Mode-Costymer för Damer och unga Flickor.

Fig. 1. *Elegant Costym i större sällskap.* Toque af tyll och sidensars prydd med strutsfjädrar. Klädning af vattradt tyg med en fyllig garnering kantad med tyll, kallad *à la neige*, med sidensars bandroser emellan. Hvita handskar och skor.

(De åtskillige benämningar af coiffure *à la neige* och garneringar *à la neige*, hafva fått deras benämning af en theater-pièce som kallas *la neige* (Snöfallet), musiken af *Aubert*, hvilken redan är öfversatt och i vinter äfven kommer at gifvas på våra Theatrar).

Fig. 2. *Mode-Costym för unga Flickor mellan 7 och 10 år.* Italiensk halmhatt. Klädning och Pantalonger af cambric. Gula handskar, violetta kängor.

STOCKHOLM,
Tryckt hos Carl Deleen, 1824.

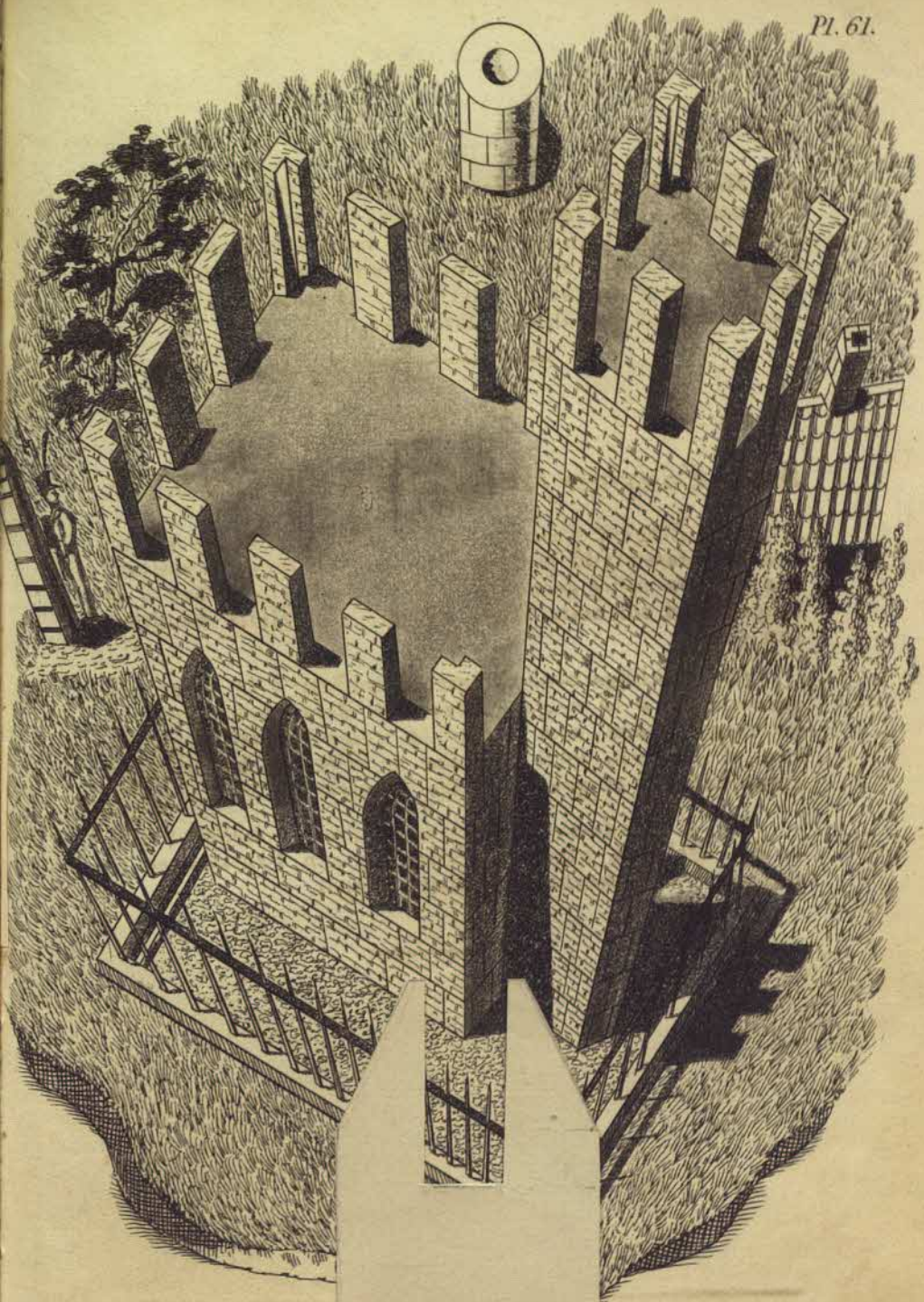

Se sid. 121.

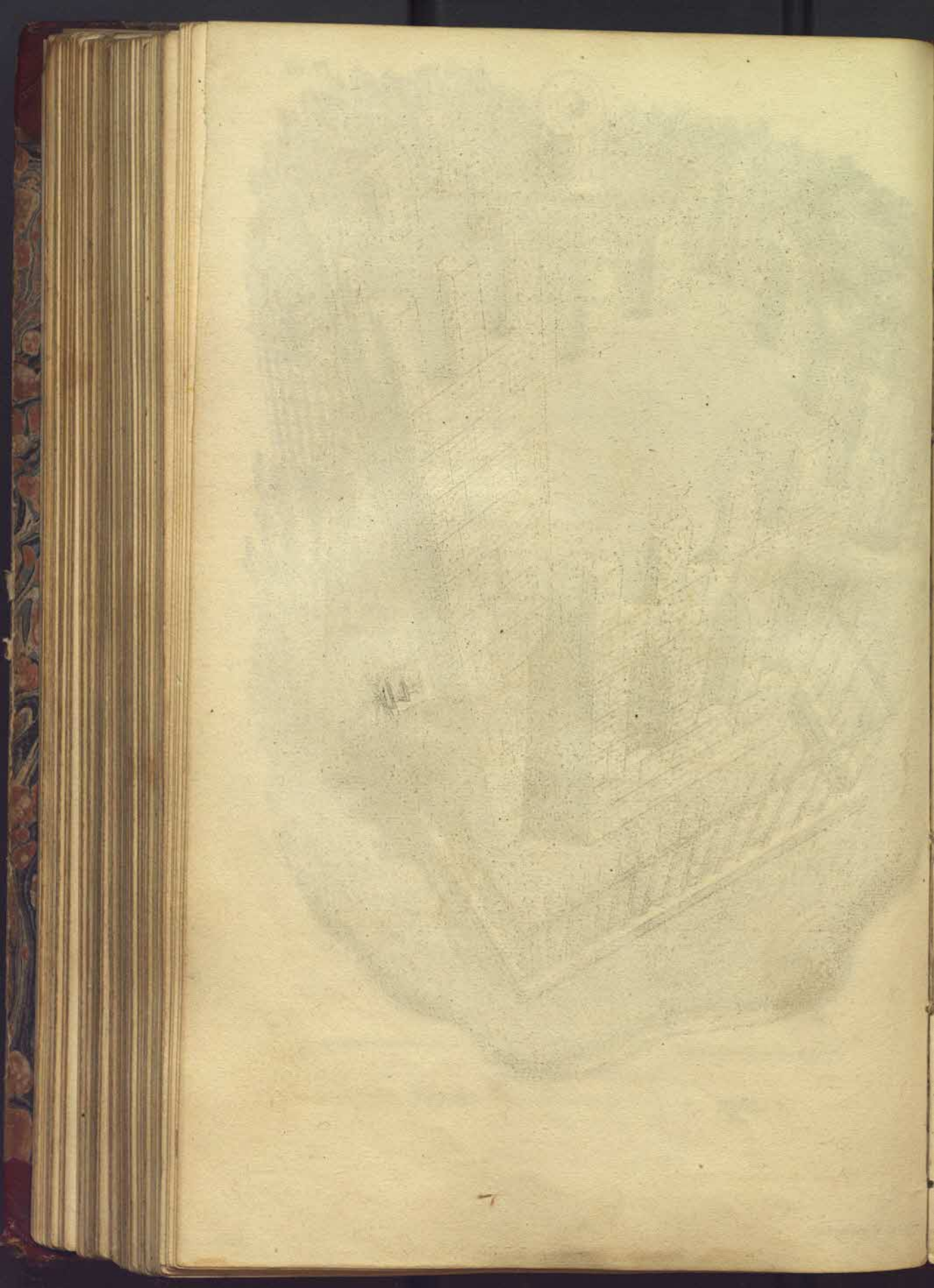

Så som ek Stormple mot Hav och Fasarne
Som lyde i Wederl. marms mune
Och Gruula i sja Kungen tyckt
Uten all hans Ledsam dervid
Ty han wär from och maadde all wek
Wen alles nöd och Vind fälle
Wäll du wcken hans alde dar
Sy pu. skyffrar som Gud wil stå

Samuel 136 on 2 mos
nat. 10 dagen Tal. Tu
Cui 1748 den 13 Julii
Död och begrafd 1814
Den 26 Septbr.
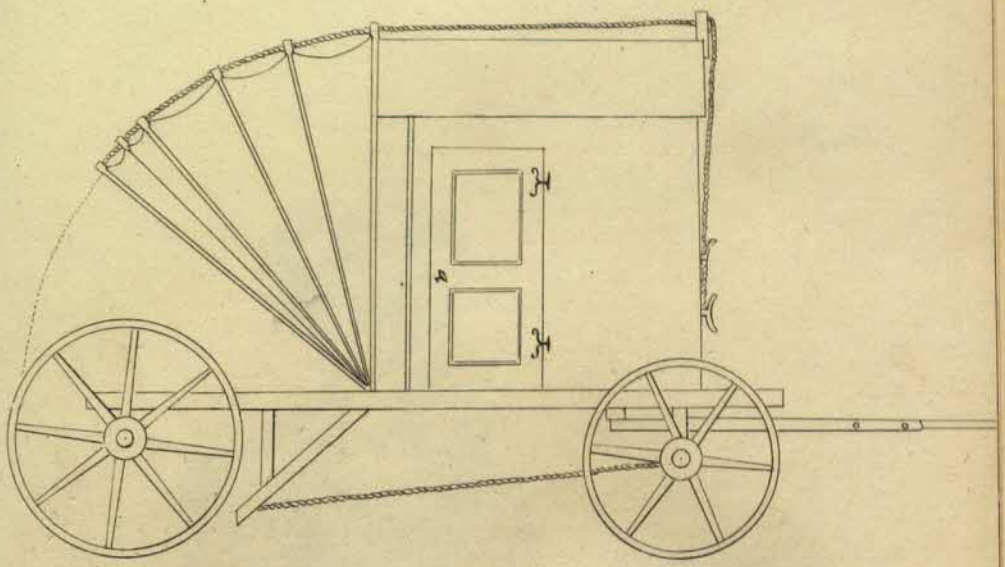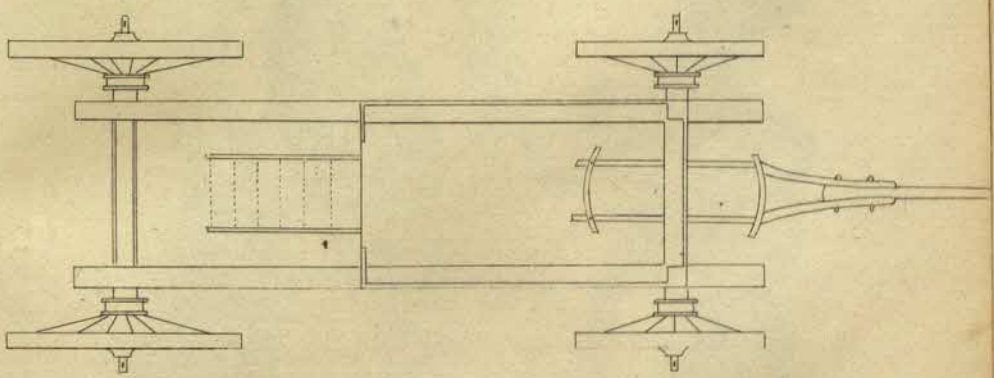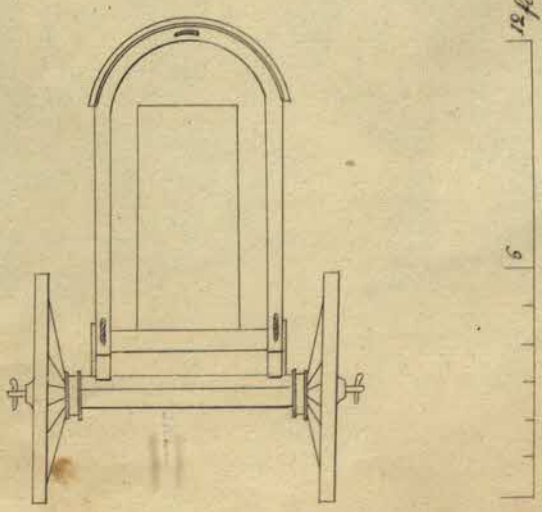
D. Klemtn Elen
skall ju.